

INTERNATIONAL ASSOCIATION
RAZI
FOR MEDICINE & PSYCHOTHERAPY

UNIVERSITÄTS
PSYCHIATRIE KLINIKUM

Philipps
Universität
Marburg

PSYCHIATRISCHES INSTITUT
FÜR PSYCHIATRIE UND
PSYCHOLOGIE
UNIVERSITÄT
DUISBURG ESSEN
Department of Psychiatric
Medicine & Psychotherapy

چهارمین کنفرانس بین‌المللی روان‌تنی

ارزیابی و مداخلات روانشناختی در اختلالات روان‌تنی

اعتیاد و اختلالات روان‌تنی

۲۶ تا ۲۸ مهر ۱۳۹۱

دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

بررسی رابطه بین اشتیاق به برقراری رابطه با دیگران و هیجان خواهی در افراد معتاد و غیرمعتاد شهر تهران

ناهید مظلوم^۱ - معصومه بیرانوند^۲ - آتنا دادگری^۳

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه بین میل به برقراری رابطه با دیگران و هیجان خواهی در افراد معتاد و غیرمعتاد شهر تهران انجام گرفت. پژوهش حاضر توصیفی از نوع توصیفی-تحلیلی است. جامعه پژوهش حاضر شامل کلیه افراد معتاد مراجعه کننده به مراکز ترک اعتیاد و کارمندان ادارات دولتی شهر تهران می باشد. نمونه ی پژوهش شامل ۱۰۰ نفر مرد معتاد که به صورت نمونه گیری در دسترس و ۱۰۰ نفر مرد غیرمعتاد که به صورت تصادفی انتخاب شدند. در این پژوهش از پرسشنامه های هیجان خواهی زاگرمین و پرسشنامه میل به برقراری رابطه با دیگران استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد همبستگی بین هیجان خواهی و میل به برقراری رابطه با دیگران در معتادین $r=0/28$ و در گروه غیرمعتاد $r=0/33$ بود که در سطح $p>0/001$ معنی دار بود. همچنین بین دو گروه از نظر هیجان خواهی تفاوت معنی دار وجود داشت، اما از نظر میل به برقراری رابطه با دیگران تفاوت معنی داری نبود.

کلید واژگان: میل به برقراری رابطه، هیجان خواهی، معتاد، غیرمعتاد

مقدمه

مصرف بی رویه و روز افزون مواد مخدر به یک معضل اجتماعی، روانی و بهداشتی تبدیل شده و بنیادها و ساختارهای جوامع انسانی را در ابعاد گوناگون اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مورد تهدید جدی قرار داده است (تیسون^۴، هاردت^۵ و هال^۶، ترجمه ی سلطانی، گوهری انارکی و پالاهنگ، ۱۳۸۴). می توان اعتیاد را بیماری جسمانی- روانی - اجتماعی دانست که در شکل گیری آن زمینه های

^۱. نویسنده مسئول: کارشناس ارشد روان شناسی و روانشناس بیمارستان امام جعفر صادق(ع)میبید. دانشگاه شهید صدوقی یزد. ایران: nmazlom@yahoo.com

^۲. کارشناس ارشد روان شناسی

^۳. کارشناس ارشد روان پرستاری و عضو هیات علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه شهید صدوقی یزد. یزد. ایران

^۴Tisoan

^۵ Hardet

^۶ Hall

پیش اعتیادی متعددی نقش اساسی ایفا می کنند (گلانتز^۱، ۲۰۰۶). وابستگی به مواد یا به اصطلاح اعتیاد به مواد مخدر در همه مشاغل، سطوح تحصیلی و طبقه اقتصادی- اجتماعی دیده می شود و مختص به افراد و اقشار خاصی نمی باشد (زرگر، نجاریان و نعیمی، ۱۳۸۷). عوامل شناختی شامل قصد و تمایل به امتحان کردن مواد، عوامل اجتماعی همچون فشارهای اجتماعی و محل زندگی آشفته و عوامل بیولوژیکی همگی می توانند سؤمصرف مواد را سبب شوند (هامپسون^۲، تیلادسی^۳، اندرو^۴، لویکس^۵، ۲۰۱۰). هرروز از طریق رسانه های جمعی، دوستان و آشنایان اخبار گوناگونی از افزایش میزان مصرف مواد مخدر، افزایش معتادان و مشکلات ناشی از آن شنیده می شود. مشکل اعتیاد مختص جامعه کنونی نیست، بلکه پدیده ای جهانی است. نکته ی مهمی که در رابطه با اعتیاد باید مدنظر داشت این است که اعتیاد یک پدیده ی چند بعدی است، یعنی عوامل مختلفی دست به دست هم می دهند تا یک فرد معتاد شود و به اعتیاد خود ادامه دهد و حتی بعد از این که ظاهراً درمان شد به حالت اول بازگردد (چارلز و داجن^۶، ترجمه رنجگر، ۱۳۸۳). دلایل اعتیاد متفاوت است؛ از جمله هانگیزه های هیجان خواهی، ترس از بی کفایتی و خانواده. همچنین این رفتارها ممکن است بازتاب تخیلات همه توانی برخی از افراد نیز باشد که خود را در مقابل صدمات و جراحات آسیب ناپذیر تصور می کنند (کاپلان، ۲۰۰۳). به نقل از سلیمانی نیا، جزایری و محمدخانی، (۱۳۸۴). هیجان خواهی گرایش به جستجوی احساس ها و تجربه های جدید، تازه، بدیع و پیچیده و میل به خطر جویی جسمانی و اجتماعی صرفاً به منظور تجربه است (شولتز، ۱۹۹۰، به نقل از کریمی و جمهوری، ۱۳۸۴). افرادی که در ویژگی هیجان خواهی در سطح بالایی قرار دارند، محیطی را جستجو می کنند که برای آن ها فرصت هایی برای ابداع، تحریکات غیر قانونی و پیوستن به گروه همتایان منحرف فراهم سازد. بنابراین افراد هیجان خواه، جایگاهی مناسب و سازگار با ویژگی های خود می یابند (کسپی^۸، روبرتز^۹ و شاینر^{۱۰}، ۲۰۰۵). فرد هیجان خواه همواره به دنبال تجربه های جدید است. مواد مخدر هم می تواند وسیله ای برای بالا بردن سریع انگیزگی باشد، در را به روی تجربه های جدید می گشاید، از رفتارهای مخاطره آمیز بازداری زدایی می کند و وسیله ای برای گریختن از یکنواختی و بی حوصلگی است (شیرازی، ۱۳۸۷). یکی دیگر از ویژگی های انسان میل به برقراری رابطه با دیگران است. ناتوانی در برقراری رابطه با دیگران موجب سردرگمی و به تبع آن انزوای فرد می شود. در این بین فرد از محیط واقعی

¹ Galanter

² Hampson

³ Tildesley

⁴ Andrew

⁵ Luyckx

⁶ Charles

⁷ Dadgen

⁸ Caspi

⁹ Roberts

¹⁰ Shiner

فاصله می گیرد و به سمت دنیایی که خودش ساخته است، سوق داده می شود. فرد برای کاهش استرس ناشی از ارتباط نداشتن ممکن است مشکل سوء مصرف مواد پیدا کند. ارتباط یکی از قدیمی ترین و در عین حال عالی ترین دستاوردهای بشری است، ارتباط زمینه ساز زندگی اجتماعی ماست، انسان موجودی اجتماعی است و در خلأ آفریده نشده است. هیچ انسانی از بدو تولد و بدون آموختن، نمی تواند روابط بین فردی مؤثری برقرار کند (حیدرپور، دوکانه ای فرد و بهاری، ۱۳۸۷؛ حکمت، ۱۳۸۳). انسان می تواند فکر کند، حرف بزند، ارتباط برقرار کند و این ویژگی ها او را از موجودات دیگر متمایز می کند. از این رو کیفیت روابط انسان به وسیله ی خودش و محیطش تعیین می شود که با مهارت هایی که او به کار می برد مرتبط هستند (اکسوی^۱ و باران^۲، ۲۰۱۰). ارتباط غیرمؤثر جلوی شکوفایی شکوفایی انسان را می گیرد و برای روابط خطر آفرین است و حتی روابط را تخریب می کند. ما درگیر ارتباطات می شویم تا هویت پیدا کنیم و با دیگران پیوند برقرار کرده و پیوندمان را عمیق تر کنیم. پس اساس زندگی و خوشبختی ما را همین ارتباطات میان فردی می سازد (جولیا، ۱۳۸۴). فرد معتاد یا قادر به برقراری رابطه با دیگران نیست و یا برعکس، به علت نداشتن رابطه با دیگران، به سوی اعتیاد سوق پیدا می کند.

پژوهش دروکس^۳ و بایل^۴ (۲۰۰۱)؛ لونسون^۵ (۱۹۹۰)؛ سیراکوگا^۶ و آلسین^۷ (۲۰۰۵) نشان می دهد که بین هیجان خواهی و اعتیاد ارتباط وجود دارد. در ایران نیز پژوهش های زرگر و همکاران (۱۳۸۷)؛ مهرابی زاده، شهنی ییلاق و فتحی (۱۳۸۷) و نیکخو (۱۳۸۶) ارتباط بین هیجان خواهی و رفتارهای پرخطر از جمله اعتیاد را مورد تأکید قرار می دهند. یانویزکی^۸ (۲۰۰۵) و پلوفی^۹ (۱۹۸۹) در پژوهش خود روابط بین فردی نامناسب را دلیل کجروی های اجتماعی قلمداد می کنند. پیشینه ی پژوهش بیانگر این است که ارتباط بین هیجان خواهی و اعتیاد به مواد مخدر در گروه های سنی نوجوان و جوان مورد بررسی قرار گرفته است و این ارتباط در گروه های بزرگسالان مورد غفلت قرار گرفته است. در صورتی که این قشر نیز آسیب پذیر هستند و آسیب پذیری آن ها تبعات خیلی شدیدتری از نوجوانان دارد که نادیده گرفته شده است. همچنین پیشینه ی نشان می دهد که تا به حال پژوهشی که ارتباط بین اعتیاد و میل به برقراری رابطه را به طور مستقیم مورد بررسی قرار دهد، وجود ندارد. پدیده ی اعتیاد به دلیل عواقب وخیمی که در سطح فردی،

¹Aksoy

²Baran

³Dervaux

⁴Bayle

⁵Levenson

⁶Cirakogla

⁷Alsin

⁸Yanovizky

⁹Plouffe

خانوادگی و اجتماعی به بار می آورد لزوم توجه بیشتری را می طلبد. بنابراین باید برنامه هایی را در جهت به حداقل رساندن آسیب به کار بست؛ برنامه هایی که بتوانند ما را در پیشگیری یاری رسانند. قبل از به کار بردن این برنامه ها باید این پدیده و علل زمینه ساز آن شناسایی و مورد توجه قرار گیرند. لذا با توجه به مسائل مطرح شده هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه ی بین میل به برقراری رابطه با دیگران و هیجان خواهی در افراد معتاد و غیر معتاد شهر تهران است.

روش پژوهش

جامعه آماری این پژوهش را مردان ۵۰-۲۰ سال شهر تهران در سال ۱۳۹۱ تشکیل می دادند. نمونه آماری پژوهش متشکل از ۲۰۰ نفر مرد (۱۰۰ نفر معتاد و ۱۰۰ نفر غیر معتاد) بود. گروه اول که افراد سوء مصرف کننده مواد را تشکیل می دادند به علت عدم دسترسی و شناسایی تمام مردان معتاد از روش نمونه گیری در دسترس استفاده شد. به این صورت که با مراجعه به کلینیک های ترک اعتیاد در سطح شهر و کسب رضایت آگاهانه از معتادین پرسشنامه تکمیل شد. گروه دوم، افراد غیر معتاد را تشکیل می دادند که این گروه با شیوه همتا سازی انتخاب شدند. به منظور افزایش اعتبار درونی نتایج ویژگی سن و وضعیت تاهل در هر دو گروه کنترل شد. این پژوهش به صورت توصیفی-تحلیلی در نمونه های از دو گروه مردان معتاد و غیر معتاد انجام شد. علت اینکه فقط مردان به عنوان آزمودنی انتخاب شدند در صد بالای آنها در بین معتادین و همچنین عدم دسترسی به زنان معتاد است. در این پژوهش از پرسشنامه های هیجان خواهی فرم پنجم زاگرم^۱ و میل به برقراری رابطه با دیگران استفاده شد.

پرسشنامه هیجان خواهی فرم پنجم زاگرم: به منظور جمع آوری اطلاعات در مورد هیجان خواهی زاگرم استفاده شد. این مقیاس، شکل خلاصه شده ای از فرم چهارم مقیاس هیجان خواهی ماروین زاگرم است که در سال ۱۹۷۸ تهیه و تدارک گردیده است. مطالعات زیادی در زمینه این مقیاس بر مبنای تحلیل عاملی صورت گرفته است. مقیاس هیجان خواهی فرم پنجم برای ارزشیابی عوامل هیجانی تهیه گردیده از چهار عامل فرعی هیجان خواهی و ماجراجویی، تجربه طلبی، گریز از بازداری و ملال پریزی تشکیل شده و برای هر یک از عوامل، ده ماده آزمون در نظر گرفته شده است. مجموع مواد مقیاس شامل ۴۰ ماده آزمون دو جزئی است. ماده های این مقیاس از سؤال های دو جزئی تشکیل شده که اجزای هر ماده آزمون با دو جز الف و ب از هم مجزا و مشخص می شوند، به طوری که آزمودنی ها می توانند به یک جز از هر ماده آزمون پاسخ دهند. این پاسخ با گذاشتن علامت ضربدر در پاسخنامه مربوط به آن جز از ماده آزمون مشخص می گردد. نمره های خام آزمودنی ها در هر یک از عوامل چهارگانه مقیاس در هر عامل از صفر تا ده

¹Zuckerman

است که براساس کلید نمره گذاری تعیین می شوند و سپس بامراجعه به جدول تبدیل نمره گذاری، نمرات آزمودنی ها ارزش واقعی خود را به دست می آورند. قابلیت اعتماد درونی که توسط زاگرمین و همکارانش در مقیاس چهارم و پنجم برای نمونه های آمریکایی و انگلیسی محاسبه شده، نشان می دهد که قابلیت اعتماد درونی مناسبی را در محدوده ۰/۸۳ تا ۰/۸۶ نشان می دهد. به استثنای مقیاس تجربه طلبی کوتاه کردن مقیاس هیجان خواهی از فرم چهارم هفتاد و دو ماده ای به فرم پنجم و چهل ماده ای نه تنها کاهش را در قابلیت اعتماد بیشتر نسبت به مقیاس کلی فرم چهارم می گردد. اعتبار درونی این مقیاس برای خرده مقیاس ها در مردان و زنان مطلوب گزارش شده است (کجیاف، نشاط دوست و خالوئی، ۱۳۸۴).

پرسشنامه میل به برقراری رابطه: این آزمون توسط مک کروسکی طراحی شده و شامل ۱۲ سوال است که به صورت بلی (۱۰۰) و خیر (۰) نمره گذاری می شود. اعتبار آن نیز ۰/۷۹ گزارش شده است این ابزار اعتبار بالایی را نشان داده است و برخی حمایت ها برای اعتبار پیش بین و ساختار آن وجود دارد در پژوهش (بیرامی، ۱۳۹۱) با استفاده از روش باز آزمایی، پس از ۴ ماه اعتبار آزمون ۰/۷۲ و همسانی درونی آیتم های ۱۲ گانه آزمون توسط آلفای کرونباخ ۰/۶۹ به دست آمد.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

در پژوهش حاضر به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از SPSS نسخه ۱۶ استفاده شد. ضریب همبستگی پیرسون به منظور بررسی رابطه بین هیجان خواهی و میل به برقراری رابطه در دو گروه و همچنین آزمون T دو گروه مستقل به منظور بررسی تفاوت بین دو گروه (معتاد و غیرمعتاد) در متغیرهای پژوهش مورد استفاده قرار گرفت.

نتایج پژوهش

جدول ۱ همبستگی بین دو متغیر (هیجان خواهی و میل به برقراری رابطه) را در گروه معتاد و غیرمعتاد نشان می دهد.

جدول شماره ۱: ضریب همبستگی پیرسون بین هیجان خواهی و میل به برقراری رابطه در دو گروه معتاد و غیرمعتاد

ضریب همبستگی	گروه	میل به برقراری رابطه	سطح معنی داری
هیجان خواهی	معتاد	۰/۲۸*	۰/۰۰۱
	غیرمعتاد	۰/۴۴*	۰/۰۰۱

(* سطح معنی داری $\alpha=0/01$)

همان گونه که مندرجات جدول ۱ نشان می دهد همبستگی بین هیجان خواهی و میل به برقراری رابطه در گروه معتاد ($r=0/28$) و در گروه غیرمعتاد ($r=0/44$) می باشد که در سطح $p<0/001$ معنی دار می باشد. جدول ۲ آزمون T دو گروه مستقل متغیر هیجان خواهی را در دو گروه معتاد و غیر معتاد نشان می دهد.

جدول شماره ۲: آزمون T دو گروه مستقل متغیر هیجان خواهیدو گروه معتاد و غیر معتاد

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	T	سطح معنی داری
معتاد	۱۰۰	۱۸/۶۵	۳/۷۷	۱/۶۴	۰/۰۱
غیرمعتاد	۱۰۰	۱۷/۶	۳/۷۰		

همانطور که مندرجات جدول ۲ نشان می دهد T هیجان خواهی دو گروه (معتاد و غیرمعتاد) برابر با ۱/۶۴ است که در سطح ($p=0/01$) معنی دار است. یعنی بین هیجان خواهی دو گروه تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به میانگین های به دست آمده، میانگین هیجان خواهی گروه معتاد بیشتر از گروه غیرمعتاد است. جدول ۳ آزمون T دو گروه مستقل متغیر میل به برقراری رابطه را در دو گروه معتاد و غیر معتاد نشان می دهد.

جدول شماره ۳: آزمون T دو گروه مستقل متغیر میل به برقراری رابطه دو گروه معتاد و غیر معتاد

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	T	سطح معنی داری
معتاد	۱۰۰	۸/۰۷	۹/۸۸	۳/۹۱	۰/۷۵
غیرمعتاد	۱۰۰	۹/۰۱	۳/۶۵		

همانطور که مندرجات جدول ۳ نشان می دهد T میل به برقراری رابطه دو گروه (معتاد و غیرمعتاد) برابر با ۳/۹۱ است که در سطح ($p=0/75$) معنی دار نمی باشد. بنابراین بین دو گروه از نظر متغیر میل به برقراری رابطه تفاوت وجود ندارد.

بحث و نتیجه گیری

همان گونه که مطرح شد پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه بین هیجان خواهی و میل به برقراری رابطه در دو گروه معتاد و غیرمعتاد انجام شد. نتایج نشان داد که بین هیجان خواهی و میل به برقراری رابطه در دو گروه رابطه مثبت معنی داری وجود دارد. بدین معنی که هر مقدار هیجان خواهی افزایش یابد به همان میزان نیز میل به برقراری رابطه با دیگران افزایش می یابد. یافته های این پژوهش را می توان بدین صورت تبیین کرد که اگر هیجان خواهی بالا باشد اشتیاق برای برقراری رابطه نیز افزایش می یابد و این نشان می دهد افرادی که هیجان خواهی بالاتری دارند برای تخلیه انرژی روانی خود بیشتر برای برقراری با دیگران اشتیاق دارند. هیجان خواهی بالا با گسترش روابط با دیگران تعدیل می شود در واقع افراد می توانند از طریق ارتباط با دیگران انرژی هیجانی خود را تا حدی کنترل و تعدیل کنند. در اینجا می توان به اهمیت ارتباط با دیگران تا حدودی پی برد. همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که بین دو گروه (معتاد و غیرمعتاد) از نظر هیجان خواهی تفاوت وجود دارد و میانگین هیجان خواهی در افراد معتاد بیشتر از افراد غیرمعتاد است. نتایج به دست آمده با یافته های پژوهش دروکس و بایل (۲۰۰۱)؛ لونسون (۱۹۹۰)؛ سیراکوگا و آلسین (۲۰۰۵)؛ زرگر و همکاران (۱۳۸۷)؛ مهرابی زاده و همکاران (۱۳۸۷) و نیکخو (۱۳۸۶) همسو است. در خصوص تبیین این نتایج شاید بتوان بیان داشت که افراد معتاد از مواد تنها برای کسب لذت استفاده نمی کنند، بلکه مواد را برای سرکوب و چیره شدن بر طغیان درون خود به کار می برند. از سوی دیگر، این احتمال وجود دارد که رفتار نامناسب فرد باعث می شود از جانب دوستان و همتایان که در رویا روی با مشکلات و مسائل زندگی واکنش معقولانه و خویشتندارانه نشان می دهند، طرد شده و همین امر سبب پیوستن فرد به گروه های منحرف گردد که این به خودی خود می تواند زمینه مناسبی را برای گرایش به مواد مخدر فراهم آورد. زیرا افراد با هیجان خواهی بالا بیشتر در معرض استفاده از روش های غیر منطقی کسب هیجان از جمله مصرف مواد مخدر می باشند. با توجه به تنوع طلبی، تجربه جویی و مخاطره جویی افراد هیجان خواه، در صورتی که شرایط مناسب جهت تجربه هیجان و تخلیه انرژی این افراد فراهم نباشد، آمادگی تجربه مواد و داروهای روانگردان در آن ها افزایش می یابد. به خصوص در شهرهای محروم که امکانات گذران اوقات فراغت به خوبی فراهم نیست، افراد هیجان خواه بالا بیشتر در معرض استفاده از روش های غیرمنطقی کسب هیجان از جمله مصرف مواد مخدر می باشند. ورزش هایی همچون کوهنوردی، تیراندازی، سوارکاری، موتورسواری و اردوهای مهیج از جمله اقدامات مناسب پیشگیری از اعتیاد محسوب می شوند.

از مهم ترین اقدامات مؤثر در پیشگیری از اعتیاد در محیط های کاری، آموزش مهارت های اجتماعی، آموزش بهداشت روانی- شغلی، بهداشت روانی کارکنان و خانواده آن ها می باشند. علاوه براین، اجرای برنامه های تفریحی و شاد برای کارکنان و خانواده هایشان و فراهم نمودن زمینه برای ورزش های مهیج در پیشگیری از مصرف مواد مخدر کمک می کند.

تشکر و قدردانی

از مسئولین محترم کلینیک های ترک اعتیاد شهر تهران و همه افرادی که صمیمانه در این پژوهش همکاری کردند، کمال تشکر را دارم.

منابع:

بیرامی، منصور، محمدپور، وهاب، غلامزاده، مجتبی، اسماعیلی، بهمن (۱۳۹۱). مقایسه شادکامی و اشتیاق برای ارتباط در سبک های دل بستگی دانشجویان. دوره ی ۲. شماره ی ۲. ۱۰۵-۱۰۹.

جولیا، تی (۱۳۸۴). ارتباطات میان فردی ترجمه مهرداد فیروزبخت. تهران: انتشارات مهتاب.

چارلز، ای، داجن، دبلیو و مایکل، شی (۱۳۸۳). روان شناسی اعتیاد: سنجش و درمان (ترجمه بایرامعلی رنجگر. نشر روان.

حکمت، کمال (۱۳۸۳). مهارت های زندگی. شیراز: انتشارات امیدواران.

حیدر پور، سوزان، دوکانه ای فرد، فریده و بهاری، سیف ا... (۱۳۷۸). تاثیر آموزش مهارتهای برقراری ارتباط موثر بر افزایش عزت نفس و کاهش کمرویی معلولان جسمی- حرکتی استان تهران. فصلنامه اندیشه های تازه در علوم تربیتی، سال سوم، شماره چهارم، ۴۲-۵۲.

زرگر، یداله، نجاریان، بهمن و نعیمی، عبدالزهر (۱۳۸۷). بررسی رابطه ویژگی های شخصیتی (هیجان خواهی، ابزار وجود، سرسختی روانشناختی)، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با آمادگی اعتیاد به مواد مخدر در کارکنان یک شرکت صنعتی در اهواز. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران، دوره سوم، شماره ۱، ۹۹-۱۲۰.

سلیمانی نیا، لایلا، جزایری، علی رضا، محمدخانی، پروانه (۱۳۸۴). نقش سلامت روان در ظهور رفتارهای پرخطر نوجوانان. فصلنامه علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی. سال پنجم، شماره ۱۹، ۹۹-۱۱۰.

- شولتز، دوان (۱۹۹۰). نظریه های شخصیت. ترجمه یوسف کریمی و فرهاد جمهری (۱۳۸۴). تهران: انتشارات ارسباران.
- شیرازی، مجید (۱۳۸۷). بررسی اعتبار، پایایی و هنجاریابی مقیاس هیجان خواهی زاگرمین باتغییرات بسته به فرهنگ. دو ماهنامه علمی- پژوهشی دانشگاه شاهد، دوره ۱، شماره ۲۸، ۳۵-۴۹.
- کجباف، محمد باقر، نشاط دوست، حمید طاهر و خالویی، قائم (۱۳۸۴). بررسی رابطه بین هیجان خواهی و میزان رضایت زناشویی. دو ماهنامه علمی- پژوهشی دانشگاه شاهد، سال ۱۲، شماره ۱۰.
- ماری، تیسون، لوئیزا دگن، هاردت و این، هال (۱۳۸۴). تشخیص و درمان اعتیاد. ترجمه ایرج سلطانی، مسعود گوهری انارکی و حسن پالاهنگ. تهران: انتشارات ارکان.
- مهرابی زاده هنرمند، مهناز، شهنی بیلاق، منیجه و فتحی، کیهان (۱۳۸۷). بررسی افسردگی، هیجان خواهی، پرخاشگری، سبک های دل بستگی و وضعیت اقتصادی- اجتماعی به عنوان پیش بین های وابستگی به مواد مخدر در نوجوانان پسر شهر اهواز. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران، دوره سوم، شماره ۱، ۱۷۸-۱۵۳.
- نیکخو، محمد رضا (۱۳۸۶). رابطه هیجان خواهی مجرمان زن با تعداد محکومیت و نوع جرم آنها. مجله روانشناسی کاربردی، دوره اول، شماره ۴.
- Aksoy, P., & Baran, G. (2010). Review of studies aimed at bringing social skills for children in preschool period. *Journal of Social and Behavioral*, 9, 663-669-
- Caspi, A., Roberts, B. W., & Shiner, R. L. (2005). Personality development: stability and change. *Annual Review of Psychology*, 56, 453 - 484.
- Cira kogle, O. C., Aisin, G. (2005) perception of drug addiction among Turkish university student. *Addictive Behaviors*, 30, 1- 18.
- Dervaux, A., and Bayle, F. (2001). Substance abuse in schizophrenia related to impulsivity, sensation seeking or anhedonia. *The American journals of psychiatry*, 158(3), 492-495
- Galanter, M (2006). Spirituality and addiction: a research and clinical perspective. *The American journal on addiction*, 15(4); 276-302.

Hampson,S.E.,Tildesley,E.,Andrews,J.A.,&Luyckx,K.(2010).The relation of change in hostility and sociability during childhood to substance use in midadolescence.Journal of research in personality,Vol. 44:103-114.

Levenson , M.R (1990). Rick-Taking and personality , journal of personality and social psychology. 57(6):1073-1080 .

Plouffe,L. (1989)sensation seeking and the electro dermal orienting response in young and elderly females . Personality and individual differences .7(1) ,119-120.

Yanovizky ,I (2005).Sensation seeking and adolescent drug use:the mediation role of assotion with deviant peers and. Pro –drug discussions, health communication,17(1), 67-89.